

MJERE ZA SPREČAVANJE ŠIRENJA I UNIŠTAVANJE AMBROZIJE

INSTITUT ZA ZDRAVLJE
I SIGURNOST HRANE

Ambrozija (*Ambrosia artemisiifolia* L.), fazanuša, fazanka, limundžik ili partizanka je jednogodišnja biljka, visoka jedan do 1,5 metar čije je porijeklo iz predjela Sjeverne Amerike, odakle je u Evropu uvezena kontaminiranim pošiljkama sjemena. Rasprostranjen je korov u BiH do te mjere da predstavlja fokus zdravstvenih i ekoloških problema. Razmnožava se sjemenom, a širi se antropohorno (posredstvom čovjeka) i anemohorno (vjetrom).

Kasnoprolječna je i termofilna biljna vrsta, koja klija i niče u aprilu i maju, pri temperaturi od 20-22 °C. Raste na oranicama i ruderalnim staništima, pretežno na lakšim, plodnim, umjereno suhim zemljištima, najviše u umjereno toploj klimi. U našim krajevima niče sredinom aprila.

TEMELJNE KARAKTERISTIKE BILJKE

Korijen ambrozije je vretenast, razgranat i često zbijen. Ne prodire duboko u podlogu tako da je ambrozija sposobna da se ukorjeni i na veoma plitkom i zbijenom zemljištu.

U poljoprivrednim usjevima korijen crpi hraniva svojstva i vodu za svoju veliku biljnu masu i tako osiromašuje tlo i umanjuje prinose. Posjeduje izraženu kompetitivnu sposobnost u odnosu na usjeve u kojima se javlja, tako da ambrozija pričinjava velike direktne i indirektne štete u biljnoj proizvodnji. Kao korovska biljka, ambrozija izaziva isušivanje zemljišta, jer pomoću dobro razvijenog korijena crpi iz zemlje dosta vode i mineralnih materija. Na taj način ona direktno utiče i na smanjenje prinosa kod većine poljoprivrednih kultura.

Stablo je uspravno, razgranato i gusto prekriveno sitnim dlačicama. Listovi ambrozije su jajolikog oblika dugi 5-10 cm, nasuprotno raspoređeni, posuti su dlačicama, te razdijeljeni u uske režnjeve. Prvi listovi su tamnozeleni i manje dlakavi sa gornje strane, bljedi i više dlakavi s donje strane, po obodu trepavičavi. Lisna ploča je perasto dijeljena, s dva para širokih jajasto-lancetastih dijelova i krupnijim vrškom.

Cvjetovi ambrozije su glavičasti, žučkasti na vrhovima i skupljeni su u duge grozdaste cvasti. Godišnje jedna biljka proizvede prosječno 60.000 sjemenki. Muške glavice su viseće, poluloptaste, grupisane u složene cvasti. Muških cvjetova u glavici u prosjeku ima 10-15, blijedožute su boje i proizvode veliku količinu polena. Ispod muških glavica, u pazuhu gornjih listova, razvijaju se ženske cvasti u kojima je po jedan ženski cvijet.

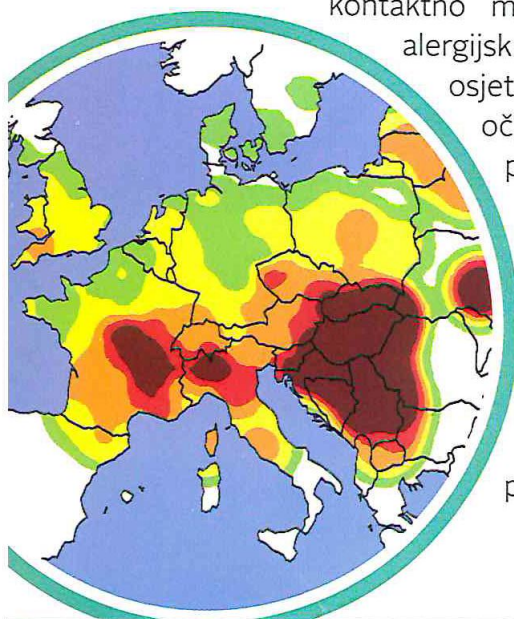
Cvjetovi se formiraju na vrhu stabljike i grana, uvijek su žuti bez dlačica. Ambrozija cvjeta od kraja jula do sredine oktobra, proizvodeći polen u dugom vremenskom periodu. Svaka biljka u toku vegetacije oslobada ogroman broj polenovih zrna, koja izgledaju kao kugle sa šiljcima i imaju dobre aerodinamičke osobine, zbog čega se vazдушnim strujama mogu prenositi na udaljenost i do 300 km. Plod je ahenija u kojoj se nalaze sjemenke-orašice. Sjeme ambrozije je izrazito otporno pa može preživjeti i do 30 godina, a da sačuva klijavost, čak i u nepovoljnim uvjetima. Jedna biljkamože da proizvede do 45 grama polena odnosno oko 1.350 000 polenovih zrna dajući oko 60.000 sjemenki koje u zemljištu mogu da očuvaju klijavost preko 40 godina.

RAPROSTRANJENOST

Zbog svoje izuzetno velike reprodukcijske moći, ali i dobre sposobnosti prilagodavanja novim uslovima sredine, veoma brzo se i intenzivno širi, i to kako na poljoprivrednim, tako i na nepoljoprivrednim površinama. Kao korov može se pojaviti u skoro svim usjevima i zasadima gajenih biljaka, a veoma je česta i na različitim nepoljoprivrednim staništima (pored puteva, pruga, na okućnicama, medama, dubrištima, u naseljenim mjestima-pored kuća, zgrada i sl. Smatra se da je brzina migracije biljke na nova područja između 6 i 20 km godišnje.

Polen ambrozije je jedan od najjačih poznatih alergenata. Sluznica organa za disanje je kontaktno mjesto gdje polen kod osjetljivih bolesnika pokrene alergijsku reakciju. Kao manifestacija alergijskog stanja kod osjetljivih osoba može doći do crvenila očiju, suzenja i svraba očiju, zapušenja nosa, svraba nosa, kihanja, kašlja, piskanja u prsima, otežanog disanja, astme, kao i drugih alergijskih manifestacija, kao na primjer na koži i probavi.

Veoma je važno naglasiti da takvi bolesnici imaju smanjenu radnu sposobnost ili djeca sposobnost učenja, smanjena im je koncentracija, nervozni su i uopšteno imaju smanjen kvalitet življenja. Prag koji izaziva alergijske reakcije je vrlo nizak-manji od 20 polenovih zrna po metru kubnom zraka.

MJERE ZA SPREČAVANJE ŠIRENJA I UNIŠTAVANJE AMBROZIJE

Mjere borbe protiv ambrozije mogu biti administrativne, mehaničke i hemijske. Najefikasniji način suzbijanja ambrozije je direktno čupanje iz korijena dok je još mlada, posebno poslije kiše, na površinama gdje se javljaju pojedinačne biljke. Mehanički tretman je posebno značajan na područjima gdje su razvijena naselja, zatim područjima oko stambenih i poslovnih objekata, porodilišta, škola, dječijih vrtića i td. U područjima koje imaju problem ekspanzivnog širenja ambrozije, osnovno opredjeljenje suzbijanja je fizičkim metodama, odnosno košenjem.

Biljka se kosi prije cvjetanja najmanje 5 cm iznad zemlje. Ako se ne kosi nisko, izrasta ponovo za 20 dana kao nova generacija ili kao retrovegetacija, koja je česta nakon košenja. U toku vegetacionog perioda, ambroziju je poželjno suzbijati višestrukim košenjem. Mehanički način uništavanja ambrozije je najteži, ali izgleda najučinkovitiji.

Upotrebu hemijskih sredstava za suzbijanje ambrozije u naseljenim mjestima treba svesti na minimum. Samo manje površine koje je nemoguće kositi tretiraju se ekološki bezbjednim preparatima, uz permanentno praćenje promjena na okolni živi svijet. Od hemijskih mjera suzbijanja ove biljke na raznim nepoljoprivrednim površinama za preporuku je korištenje takozvanih neselektivnih (totalnih) herbicida na bazi glifosata, glufosinat-amonijuma, dihlobenila ili imazapira. Ako se naide na ambroziju u cvatu ili već u precvjetavanju, najbolje ju je odrezati i spaliti, kako se eventualno već zrelo sjeme ne bi širilo dalje te tako prenijelo ambroziju na nove površine. Suzbijanje i uništavanje ambrozije vrši se na površinama: poljoprivrednog, šumskog, građevinskog i vodnog zemljišta.

Odlukom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine mjere za sprečavanje širenja i uništavanje ambrozije provode:

- 1) vlasnici i korisnici poljoprivrednog zemljišta - obrađenog i neobrađenog (njive, voćnjaci, vinogradi, vrtovi i bašte, livade i drugo) i zapuštenih površina poljoprivrednog zemljišta;***
- 2) vlasnici i korisnici šumskog zemljišta (šuma i lovišta);***
- 3) vlasnici i korisnici građevinskog zemljišta - izgrađenog i neizgrađenog;***
- 4) subjekti koji upravljaju vodotocima i kanalima i površinama uz vodotoke i kanale;***
- 5) subjekti koji održavaju površine uz javne puteve, ceste i željezničke pruge;***
- 6) subjekti koji upravljaju nacionalnim parkovima, parkovima, grobljima i drugim zelenim površinama;***
- 7) vlasnici i korisnici zapuštenih zemljišnih površina pored puteva, staza, kao i utrina, degradiranih pašnjaka, zapuštenih parkova, iskrčenih mjesta u šumama i drugo.***